

Zdravstvene tvrdnje: nova regulativa i trendovi

Tvrdnja ili namjena proizvoda je kratka informacija istaknuta na deklaraciji prehrambenog proizvoda koja upućuje da proizvod može biti prehrambeno i zdravstveno koristan u smislu ublažavanja, olakšavanja, poboljšanja, reguliranja, povećanja i smanjenja određenih stanja organizma, odnosno da hrana ima određena svojstva. Zdravstvena tvrdnja navodi, sugerira ili daje naslutiti da određena kategorija hrane, određena hrana ili sastojak hrane utječe na zdravlje ljudi ili značajno smanjuje čimbenik rizika u razvoju neke bolesti u ljudi. Namjenom na proizvodu ne smiju se pripisivati svojstva prevencije, terapije i liječenja bolesti ljudi ili upućivati na takva svojstva.

Prva hrvatska konferencija o zdravstvenim tvrdnjama

U Zagrebu je u organizaciji Hrvatskog instituta za nutricionizam 1. veljače 2013. održana Konferencija o zdravstvenim tvrdnjama. Konferencija je održana pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja i Ministarstva poljoprivrede, a sudjelovali su predstavnici prehrambene i farmaceutske industrije te stručnjaci s područja javnog zdravstva i regulative. Okupljenima je plenarno predavanje održao stručnjak za pitanje zdravstvenih tvrdnji, Patrick Coppens iz konzultantske kuće EAS sa sjedištem u Belgiji, koji je sveobuhvatno ukazao na načine pravilnog korištenja zdravstvenih tvrdnji. Uslijedila su predavanja predstavnica Ministarstva zdravlja – Ružice Vazdar i Marije Pašalić – te Jelene Meštrić kao predstavnice Ministarstva poljoprivrede. U ime Hrvatskog instituta za nutricionizam te svojih matičnih kuća predavanja s primjerima iz prakse održale su i Darija Vranešić Bender i Lea Pollak. U poslijepodnevnom dijelu konferencije pogled industrije na tu problematiku prikazali su Sandy Lovković iz Jamnice, Ines Bralić iz Amwaya, Aleksandra Malešević iz Nestle Adriatica te Ve-

Ulaskom Republike Hrvatske u EU, zakonodavstvo Hrvatske do kraja se usklađuje s važećim propisima Europske unije. Obveza industrije je uskladiti označavanje i oglašavanje prehrambenih proizvoda koje stavlja na tržište s važećom regulativom. U svibnju 2012. u Europskoj uniji objavljene su opće zdravstvene tvrdnje (ukupno 222 tvrdnje) koje se odnose na vitamine, minerale i druge tvari iz hrane, a koje se isključivo smiju navoditi. Brojne tvrdnje koje su se do sada koristile, a koje ne ulaze u popis odobrenih tvrdnji, uskoro se više neće smjeti koristiti. Na konferenciji o zdravstvenim tvrdnjama održanoj u veljači 2013. bilo je govora o raznim aspektima deklariranja i oglašavanja prehrambenih proizvoda. U svjetlu nove regulative sve je složenije i izazovnije na deklaraciji pravilno istaknuti zdravstvene tvrdnje i ujedno ponuditi potrošaču dovoljno iscrpnu informaciju.

doc. dr. sc. Darija Vranešić Bender, dipl. ing.

KBC Zagreb – Centar za kliničku prehranu, Vitaminoteka, Institut za nutricionizam

drana Kuzmić Vrbanić iz udruženja proizvođača bezreceptnih lijekova – CASI. Konferencija je završila interaktivnim radionicama s primjerima proizvoda na kojima se mogu koristiti određene zdravstvene tvrdnje prema propisanim pravilima.

Tijekom jednodnevne konferencije, među nešto više od stotinu sudionika razvila se žustra diskusija o novim propisima koji donose korjenite promjene u Hrvatskoj. Novi propisi se kontinuirano objavljuju i smatra se da taj proces neće završiti još sljedećih deset godina. Za mnoge proizvođače to znači goleme izdatke za promjene deklaracija, marketinških strategija i reformuliranja proizvoda.

Nova zakonska regulativa i zdravstvene tvrdnje

Zakonodavni okvir koji se odnosi na hranu i dodatke prehrani posljednjih se mjeseci značajno promijenio. Približavanjem Hrvatske EU-u usvaja se sve direktive i uredbe kojima se propisuje isticanje određenih zdravstvenih svojstava u hrani i dodacima prehrani. Propisi se odnose na deklariranje i oglašavanje proizvoda i podrazumijevaju isključivo navođenje tvrdnji koje su odobrene od EU-a. U svibnju 2012. godine u Europskoj uniji objavljene su opće zdravstvene tvrdnje (ukupno 222

tvrdnje) koje se odnose na vitamine, minerale i druge tvari iz hrane, a koje se isključivo smiju navoditi. U tablici 1 navedeni su primjeri odobrenih zdravstvenih tvrdnji koji se smiju navoditi za određene aktivne tvari. Također, postoje i tvrdnje o smanjenju rizika od bolesti koje se odobravaju za pojedine prehrambene tvari te tvrdnje koje se temelje na novim znanstvenim dokazima, a te se tvrdnje sukcesivno objavljuju u službenim glasilima i time postaju odobrene za korištenje. Ponekad kompanije koje traže odobrenje takvih vrsta tvrdnji za svoje proizvode mogu tražiti pravo ekskluziviteta na pet godina te tada samo te kompanije imaju pravo korištenja te tvrdnje.

Novim zakonodavstvom sada se razlikuju odobrene zdravstvene tvrdnje, neodobrene zdravstvene tvrdnje i tvrdnje koje su još na čekanju, tzv. *on hold*. U Hrvatskim okvirima to znači da će s čak 80% proizvoda morati izostati navodi pojedinih zdravstvenih tvrdnji, ili će biti potrebno reformulirati proizvode tako da im se doda neki od nutrijenata koji ima odobrenu zdravstvenu tvrdnju.

Primjeri iz prakse

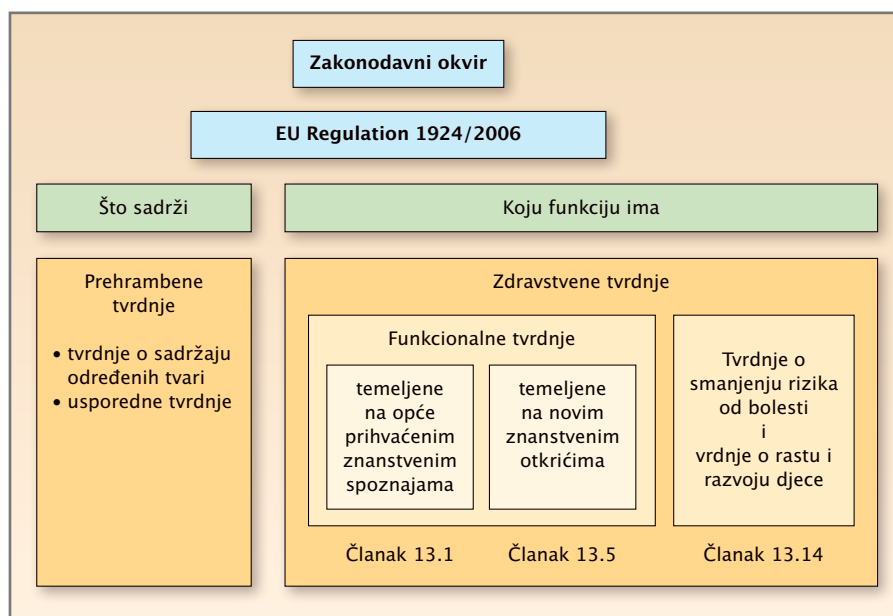
Primjerice, na probioticima su se često navodile tvrdnje o regulaciji

TABLICA 1. Primjeri odobrenih zdravstvenih tvrdnji		
Hranjiva tvar, hrana ili kategorija hrane	Odobrena zdravstvena tvrdnja	Uvjeti korištenja tvrdnje
Alfa-linolenska kiselina (ALA)	ALA pridonosi održavanju normalne razine kolesterola u krvi	Tvrdnja se smije koristiti samo za hranu koja je izvor količine ALA prema tvrdnji IZVOR OMEGA-3 MASNIH KISELINA kao što je navedeno u Pravilniku o prehranbenim i zdravstvenim tvrdnjama. Potrošaču treba dati informaciju da se blagotvorni učinak postiže dnevnom unosom od 2 g ALA
Arabinoksilan proizveden iz endosperma pšenice	Uzimanje arabinoksilana kao dijela obroka pridonosi smanjenju porasta razine glukoze u krvi poslije jela	Tvrdnja se smije koristiti samo za hranu koja sadrži najmanje 8 g arabinoksilanom (AX) bogatih vlakana proizvedenih iz endosperma (najmanje 60% AX po težini) na 100 g dostupnih ugljikohidrata u porciji za vrijeme obroka. Za korištenje tvrdnje potrošaču treba dati informaciju da se blagotvorni učinak postiže uzimanjem arabinoksilanom (AX) bogatih vlakana proizvedenih iz endosperma za vrijeme obroka
Bakar	Bakar pridonosi normalnom metabolizmu stvaranja energije	Tvrdnja se smije koristiti samo za hranu koja je najmanje izvor količine bakra (15% RDA) sukladno Pravilniku o prehranbenim i zdravstvenim tvrdnjama
Bakar	Bakar pridonosi normalnoj funkciji imunološkog sustava	Tvrdnja se smije koristiti samo za hranu koja je najmanje izvor količine bakra (15% RDA) sukladno Pravilniku o prehranbenim i zdravstvenim tvrdnjama
Bakar	Bakar pridonosi normalnoj funkciji živčanog sustava	Tvrdnja se smije koristiti samo za hranu koja je najmanje izvor količine bakra (15% RDA) sukladno Pravilniku o prehranbenim i zdravstvenim tvrdnjama

probave ili utjecaju na imunitet, međutim EU nije odobrila niti jednu tvrdnju vezanu za probiotik osim tvrdnje kako žive jogurtne kulture pospješuju probavu laktoze u osoba koje imaju problema s probavom laktoze. Odzvonilo je i gotovo svim pripravcima za mršavljenje koji su registrirani kao dodatak prehrani, osim onih koji sadrže glukomanan te zamjenskim obrocima. S druge strane, donedavno je bilo moguće istaći samo jednu odobrenu namjenu na vitaminskom pripravku koji sadrži vitamin C u dovoljnoj količini. U buduću će brojni proizvodi moći imati i po nekoliko zdravstvenih tvrdnji vezanih na vitamin C jer je EU odobrio brojne navode o djelovanju vitamina C na tijelo. Svi ti navodu moći će se navoditi i na namirnicama kojima je vitamin C dodan u količini od 15% preporučenih dnevnih vrijednosti u 100 g proizvoda.

U smislu zabranjenih tvrdnji, posebno je istaknuta lista zabranjenih biljnih vrsta koje se ne smiju nalaziti u dodacima prehrani, što će zasigurno regulirati korištenje biljaka čije djelovanje više ulazi u sferu bezreceptnih lijekova ili izaziva veću zabrinutost zbog potencijalnih interakcija i nuspojava, pa stoga za-

SLIKA 1. Prikaz zakonskog okvira prema kojemu se regulira navođenje prehranbenih i zdravstvenih tvrdnji za pojedini prehranbeni proizvod ili dodatak prehrani

htijeva stroži nadzor.

Budući da je nova regulativa zamršena i za protagoniste tih promjena, krajnji potrošači su poprilično zbunjeni i teško mogu razumjeti nova pravila igre. To se može najbolje vidjeti po općoj panici koja je zavlada u Hrvatskoj kada su batat i stevija pronađeni na zabranjenoj listi dodataka prehrani. To naime ne znači da se batat kao hrana i izolirani

glikozidi stevije kao sladilo ne smiju prodavati i koristiti, oni se ne smiju koristiti samo u dodacima prehrani.

Zaključak konferencije je iznimna važnost kontinuirane edukacije, stalno praćenje novih propisa koji se donose i dobra suradnja s ministarstvima i drugim institucijama koje se bave tom problematikom. Partneri konferencije bili su Vitamini.hr i Inpharma.